

A pénzügyi instrumentumok elszámolása és a valós értéken történő értékelés javasolt módosításai IFRS Hírlevél

Háttér

A pénzügyi válság hatására az IASB és az FASB közös projektet indítottak annak érdekében, hogy egy teljesen új pénzügyi instrumentumokra vonatkozó standarddal váltsák ki az IAS 39-et, amelynek alkalmazása a várakozások szerint legkorábban 2012-től lesz kötelező.

A jelen Hírlevelünkben ismertetett javasolt módosítások:

- Besorolás és értékelés
- Kivezetés
- Hitelezési kockázat a kötelezettségek értékelésében
- A valós értéken történő értékeléssel kapcsolatos további útmutatás

Besorolás és értékelés

A Nemzetközi Számviteli Standard Testület (IASB) 2009. július 14-én adta ki ED/2009/7. számú Nyilvános Tervezetét (a továbbiakban: "Nyilvános Tervezet") **Pénzügyi instrumentumok: besorolás és értékelés** címmel. A Nyilvános Tervezet részét képezi az IASB azon projektjének, amelynek célja az **IAS 39 Pénzügyi Instrumentumok: elszámolás és értékelés** című standard kiváltása egy új standarddal. A Nyilvános Tervezet új besorolási és értékelési modellre tesz javaslatot a pénzügyi eszközök és pénzügyi kötelezettségek vonatkozásában.

Az IASB a tervek szerint időben véglegesíteni fogja az új besorolási és értékelési modellt ahhoz, hogy a gazdálkodók önként átvehessék az új modellt a 2009. év végi pénzügyi kimutatásaikban. Az új standard fennmaradó részeinek a véglegesítése 2010-ben várható.

A Tervezetben szereplő javaslatok összefoglalása

Minden, a jelenleg az IAS 39 hatálya alá tartozó elszámolt pénzügyi eszközt és pénzügyi kötelezettséget vagy amortizált bekerülési értéken vagy valós értéken kell értékelni.¹ Amortizált bekerülési értéken kell értékelni az olyan pénzügyi instrumentumot, amely csak alapvető hitel-tulajdonságokkal rendelkezik, és amelynek a kezelése szerződéses hozam alapon történik, kivéve, ha az eredménnyel szemben, valós értéken elszámolandó ("FVTPL") kategóriába tartozik. A valós értéken értékelt pénzügyi instrumentumokat vagy FVTPL-ként, vagy - a nem kereskedési célú tőkeinstrumentumokban fennálló befektetések esetén - visszavonhatatlanul az egyéb átfogó jövedelemmel szemben (korábbi terminológiában saját tőkében), valós értéken elszámolandó ("FVTOCI") kategóriába kell besorolni. Valós értéken kell értékelni minden, az IAS 39 hatálya alá tartozó tőkeinstrumentumban és tőkeinstrumentumhoz kapcsolódó derivatívákban fennálló befektetést, azaz egy tőzsdén nem jegyzett tőkebefektetés nem értékelhető az értékvesztéssel csökkentett bekerülési értéken, ha a valós érték nem állapítható meg pontosan az IAS 39 jelenleg hatályos előírása szerint.

¹ A javaslatok nem módosítják az IAS 32 azon előírását, hogy külön kell választani az összetett instrumentumok pénzügyi kötelezettség és saját tőke összetevőit. Egyes pénzügyi garanciaszerződések, hitelkötelezettségek és sikertelen kivezetésből eredő kötelezettségek értékelését szintén nem érintik a javaslatok.

A Nyilvános Tervezet az első elszámolást követően nem teszi lehetővé az átsorolást az amortizált bekerülési érték, FVTPL vagy FVTOCI kategóriából/ba.

A fő témák

- Új kritériumok az amortizált bekerülési érték megállapításához.
- Új értékelési kategória – valós érték elszámolása az átfogó jövedelemmel szemben
- Értékvesztés csak az amortizált bekerülési értéken értékelt eszközök esetén
- Megszűnik az értékesíthető eszköz kategória.
- Megszűnik a lejáratig tartott eszköz kategória és a lejárat előtti értékesítés következményeire vonatkozó szabályozás.
- Megszűnik a kategóriák közti átsorolás lehetősége.
- Megszűnik a pénzügyi instrumentumokba beágyazott derivatívák elkülönítése.
- Megszűnik a tőzsdén nem jegyzett tőkebefektetések értékvesztéssel csökkentett valós értéken történő értékelésének lehetősége.

Hitelviszonyt megtestesítő instrumentumok

A hitelviszonyt megtestesítő instrumentumokat vagy amortizált bekerülési értéken vagy az FVTPL módszer szerint kell értékelni. Megszűnnek a jelenleg az IAS 39-ben előírt "értékesíthető" és "lejáratig tartandó" besorolási kategóriák (a lejárat előtti értékesítés következményeivel kapcsolatos szabályokkal együtt).

Egy hitelviszonyt megtestesítő instrumentum csak abban az esetben értékelhető amortizált bekerülési értéken, ha mindkét alábbi kritérium teljesül:

- csak alapvető hitel-tulajdonságokkal bír, és
- kezelése szerződéses hozam alapon történik.

A fenti két kritériumot teljesítő hitelviszonyt megtestesítő instrumentum még mindig besorolható FVTPL-ként az első elszámoláskor, ha a valós értéken történő besorolás megszűntet vagy jelentősen csökkent egy olyan számviteli inkonzisztenciát, amely akkor állna fenn, ha az instrumentumot amortizált bekerülési értéken értékelnék (ez megfelel a jelenleg hatályos IAS 39 szerinti, számviteli inkonzisztencia esetére vonatkozó valós érték opciónak).

Arra az esetre, ha egy amortizált bekerülési értéken értékelt hitelviszonyt megtestesítő instrumentum kivezetésre kerül, az IAS 1 "**A pénzügyi kimutatások bemutatása**" standard úgy módosul, hogy előírja az értékesítésen realizált nyereség/veszteség külön kimutatását az átfogó eredménykimutatásban, míg az IFRS 7 "Pénzügyi instrumentumok: közzététel" standard úgy módosul, hogy előírja az ilyen nyereség/veszteség egybehangolását.

FVTPL módszerrel kell értékelni azt a hitelviszonyt megtestesítő instrumentumot, amely nem teljesíti az amortizált bekerülési értéken történő értékelés kritériumait.

Alapvető hitel-tulajdonságok

A Nyilvános Tervezet bevezeti az alapvető hitel-tulajdonságok fogalmát, amely az IASB által nemrégiben kiadott **Kis és közepes vállalkozások számára készített IFRS-ben** alkalmazott hasonló megközelítésen alapul. A Nyilvános Tervezet alkalmazási útmutatást is tartalmaz arra nézve, hogy mi minősül alapvető hitel-tulajdonságnak. Összefoglalva, egy hitelviszonyt megtestesítő instrumentum akkor rendelkezik alapvető hitel-tulajdonságokkal, ha a tulajdonos által realizált megtérülés fix összegű, vagy fix a futamidő alatt, vagy változó a futamidő alatt egy meghatározott nyilvános vagy hozzáférhető kamatláb változásai miatt, vagy fix és változó hozam kombinációja (pl. LIBOR plusz fix spread). Az olyan feltételek, amelyek a változásokat korlátozzák (pl. maximális és minimális kamatszintek), vagy amelyek lehetővé teszik a kibocsátó vagy a tulajdonos számára a lejárat előtti visszaváltást akkor minősülnek alapvető hitel-tulajdonságnak, ha az ilyen visszaváltási opció nem jövőbeli események függvénye,² és a lejárat előtt kifizetett összeg lényegében még fennálló kamat- vagy tőketartozást testesít meg.

Amennyiben egy instrumentum szerződés szerinti cash-flow-ja az adott pénzügyi instrumentum hitelminőségében bekövetkező változások miatt módosul, ez a feltétel alapvető hitel-tulajdonságnak minősül. Ha egy hitelviszonyt megtestesítő instrumentumból eredő, a kibocsátóval szemben fennálló követelés az egyéb követelésekhez képest alacsonyabb rangú, körültekintően kell eljárni annak meghatározása során, hogy az instrumentum rendelkezik-e alapvető hitel-tulajdonságokkal.

Amennyiben a kibocsátó általi kifizetés elmaradása szerződésszegésnek minősül, és a tulajdonosnak még a kibocsátó csődje esetén is szerződésben rögzített joga van a kifizetetlen tőkére és kamatokra, akkor az instrumentum alapvető hitel-tulajdonságokkal rendelkezhet.

Ugyanakkor, ha a tulajdonos olyan részesedéssel rendelkezik egy gazdálkodóban, amely több, szerződés szerint alárendelt részesedés (azaz tranche) egyike, akkor az a tranche, amely bármilyen helyzetben hitelezési védelmet biztosít a többi tranche számára, nem tekinthető alapvető hitel-tulajdonságokkal rendelkező instrumentumnak. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy egy több tranche-ot kibocsátó gazdálkodó esetén csak a legmagasabb rangú tranche-ot lehet amortizált bekerülési értéken értékelni.

Az alapvető hitel-tulajdonságokra vonatkozó kritériumok miatt azon hitelviszonyt megtestesítő instrumentumok esetén, amelyeket az IAS 39 szerint részben az FVTPL módszerrel kellett értékelni különálló beágyazott derivatívaként (míg az alapszerződést amortizált bekerülési értéken kellett kimutatni) mostantól az instrumentum egészét vagy amortizált bekerülési értéken vagy az FVTPL módszer szerint kell értékelni. Ez a megközelítés azt eredményezi, hogy az IAS 39 hatálya alá tartozó pénzügyi instrumentumok esetén megszűnik a beágyazott derivatívák és a hitel alapszerződések fogalma.

² Az olyan feltételek, amelyek célja a hitelező védelme az adós hitelképességének a romlása esetén (pl. bedőlés, leminősítés vagy a hitelfeltételek megszegése), illetve az adózás, a vonatkozó jogszabályok vagy hasonló tényezők esetleges jövőbeli változásaival kapcsolatos, a hitelező védelmét szolgáló feltételek nem minősülnek jövőbeli eseményektől függő tényezőknek.

Szerződéses hozam alapján történő kezelés

A Nyilvános Tervezet új fogalmat vezet be, melynek neve "szerződéses hozam alapján történő elszámolás". A fogalom a gazdálkodó üzleti modelljéből ered, így valószínűbb, hogy üzleti egység, nem pedig egyedi pénzügyi instrumentum szinten kerül majd meghatározásra. A fogalom azon alapul, hogy a gazdálkodó felső vezetése az instrumentum által generált (vagy utána fizetendő) cash-flow-ra összpontosít az eszköz értékesítésén elérhető (vagy a kötelezettség visszavásárlásához felhasznált) cash-flow helyett.

A Nyilvános Tervezet elismeri, hogy egy gazdálkodó rendelkezhet különböző üzleti egységekkel, amelyek irányítása is eltérő lehet. Például, egy gazdálkodó rendelkezhet egyidejűleg egy szerződéses hozam alapon kezelt lakossági banki üzletággal, és egy eltérő alapon irányított befektetési banki üzletággal. Ebben az esetben a lakossági banki üzletágban forgalmazott, alapvető hitel-tulajdonságokkal bíró pénzügyi instrumentumokat amortizált bekerülési értéken kell értékelni még akkor is, ha a befektetési banki üzletágban forgalmazott hasonló pénzügyi instrumentumokat nem.

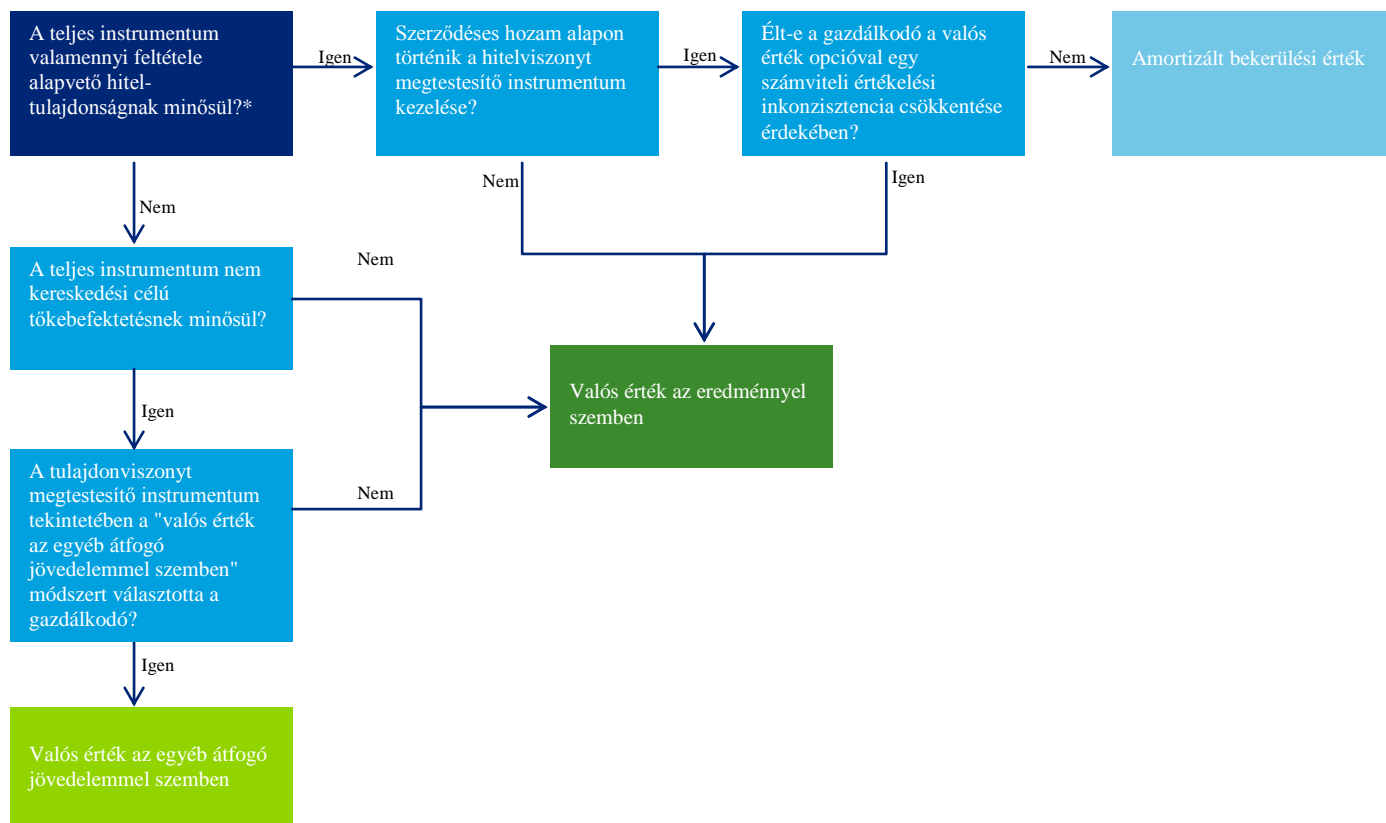
Minden olyan instrumentumot, amely megfelelne a jelenlegi "kereskedési célú" definíciónak továbbra is az FVTPL módszerrel kell értékelni, mivel ezek kezelése nem szerződéses hozam alapon történik. A Nyilvános Tervezet megjegyzi továbbá, hogy egy már felmerült hitelezési veszteségeket tartalmazó, diszkontáron megszerzett pénzügyi eszköz nem tekinthető szerződéses hozam alapon kezelt eszköznek.

Tőkebefektetések

A gazdálkodó tulajdonában lévő minden tőkebefektetést valós értéken kell értékelni. A Nyilvános Tervezet megszünteti az IAS 39 alapján jelenleg fennálló kivételt, amely szerint a tőzsdén nem jegyzett tőkebefektetéseket az értékvesztéssel csökkentett bekerülési értéken kell értékelni, ha a valós érték nem állapítható meg megbízhatóan.

A tőkebefektetéseket az FVTPL módszer szerint kell értékelni, kivéve, ha a gazdálkodó visszavonhatatlan érvénnyel az FVTOCI módszert választja a tőkebefektetés első elszámolásakor. Az FVTOCI módszer nem választható, ha a tulajdonviszonyt megtestesítő instrumentum "kereskedési célú" besorolással bír.

Amennyiben a tulajdonviszonyt megtestesítő instrumentum besorolása FVTOCI, akkor minden nyereséget vagy veszteséget - ideértve a valós érték nyereségeket/veszteségeket, az osztalékokat és a tranzakciós költségeket is - közvetlenül a saját tőkével szemben kell elszámolni, és nincs lehetőség az eredménybe történő átsorolásra. Az FVTOCI módszer megszünteti az IAS 39 jelenlegi előírását, miszerint az értékesítéskor meg kell határozni az értékvesztést, és át kell sorolni a halmozott valós érték nyereséget/veszteséget, mivel a valós érték minden változása tartósan az egyéb átfogó jövedelemben kerül kimutatásra.

* Ebben az értelemben a teljes instrumentum fogalma kiterjed a kibocsátott összetett instrumentum nem-derivatív kötelezettség összetevőjére is, amennyiben a tőke összetevő a saját tőkében kerül kimutatásra az IAS 32-nek megfelelően.

Az IFRS 7 módosítása előírja az FVTOCI kategóriába sorolt, tulajdonviszonyt megtestesítő instrumentumokban fennálló befektetések részletes közzétételét, ideértve annak bemutatását is, hogy a gazdálkodó miért az FVTOCI besorolást választotta.

Derivatívák

Minden derivatívát valós értéken kell értékelni, hasonlóan a tulajdonviszonyt megtestesítő instrumentumokat érintő, fent bemutatott változásokhoz, és a Nyilvános Tervezet megszünteti a bekerülési értéken történő értékelés követelményét az olyan derivatívák esetén, amelyek egy tőzsdén nem jegyzett tulajdonviszonyt megtestesítő instrumentumhoz kötődnek, ha a valós érték nem állapítható meg hitelt érdemlően.

A Nyilvános Tervezet megszünteti a jelenleg hatályos elkülönítési követelményt a beágyazott derivatívák esetén, ha a hibrid szerződés az IAS 39 hatálya alá tartozó pénzügyi instrumentumnak minősül. Ehelyett a teljes hibrid pénzügyi instrumentumot a besorolási kritériumok alapján kell megítélni annak meghatározása során, hogy teljes egészében valós értéken vagy amortizált bekerülési értéken kell-e értékelni. A nem szorosan kapcsolódó beágyazott derivatívákra vonatkozó elkülönítési követelmények továbbra is érvényben maradnak az IAS 39 hatályán kívül eső szerződésekre (pl. biztosítási szerződések, lízingszerződések és adásvételi szerződések).

A változások hatásai

Bizonyos esetekben a Nyilvános Tervezet több valós értéken értékelt instrumentumot eredményez, más esetekben kevesebbet. A hatás attól függ, hogy milyen pénzügyi instrumentumokkal rendelkezik az adott gazdálkodó, azokat korábban hogyan sorolta be, és milyen választási döntéseket hoz a módosított besorolási modell alapján.

Az egyik legjelentősebb változás, hogy az alapvető hitel-tulajdonságokkal rendelkező állam- és vállalati kötvényeket ezen túl amortizált bekerülési értéken is ki lehet mutatni, míg az IAS 39 szerint az ilyen instrumentumokat valós értéken kell értékelni, amennyiben aktív piacon jegyzik őket. Az egyéb instrumentumok - például eszközökkel fedezett értékpapírok (pl. egyes készpénz fedezetű hitelkötelezettségek) vagy szolgáltatási koncessziókkal kapcsolatos követelések - esetén, amelyeket korábban teljes egészében amortizált bekerülési értéken vagy értékesíthetőként kellett értékelni, mostantól valószínűbb az FVTPL módszer szerinti értékelés. Az FVTPL módszer szerint értékelt, elkülönített beágyazott derivatívákat tartalmazó hibrid instrumentumok (pl. szintetikus fedezetű hitelkötelezettségek) esetén valószínűbb, hogy az instrumentumot teljes egészében az FVTPL módszer szerint kell értékelni.

A jelenleg lejáratig tartandóként besorolt eszközöket valószínűleg továbbra is amortizált bekerülési értéken kell kimutatni, mivel ezek gyakran kizárólag alapvető hitel-tulajdonságokkal rendelkeznek, és kezelésük szerződéses hozam alapon történik. Ugyanakkor megszűnnek a jelenleg a lejáratig tartott eszközökre vonatkozó, a lejárat előtti értékesítés következményeivel kapcsolatos szabályok és fedezeti számvitel korlátozások. A banki hitelfelveteleket, kibocsátott hitelviszonyt megtestesítő értékpapírokat, vevő követeléseket és szállítói tartozásokat valószínűleg továbbra is amortizált bekerülési értéken kell kimutatni, ugyanakkor ezek besorolása változhat az adott instrumentumok feltételei függvényében, illetve attól függően, hogy azokat a gazdálkodó szerződéses hozam alapon kezeli-e vagy sem.

Az értékesíthető kategória, valamint a tulajdonviszonyt megtestesítő instrumentumokban fennálló összes befektetés valós értéken történő értékelésére vonatkozó követelmény megszűnése kiküszöböli az IAS 39-ben jelenleg meglévő többféle értékvesztési módszert. A Nyilvános Tervezet csak az amortizált bekerülési értéken értékelt pénzügyi eszközök esetén írja elő az értékvesztés megállapítását. Az amortizált bekerülési értéken kimutatott eszközök értékvesztési szabályai változatlanok maradnak, ugyanakkor ezekkel külön foglalkozik majd az értékvesztések tárgyában várhatóan 2009. negyedik negyedévében megjelenő Nyilvános Tervezet.

A jelen Nyilvános Tervezet hatályba lépésekor az amortizált bekerülési értéken történő értékelés kritériumait teljesítő instrumentumot be is lehet sorolni ilyenként. Ez lehetővé teszi, hogy a korábban az IAS 39 szerinti valós érték opció alapján az FVTPL kategóriába besorolt instrumentumok átsorolásra kerüljenek az amortizált bekerülési értéken értékelt kategóriába az új standard átvételekor.

Hatályba lépés napja és átmeneti időszak

A hatályba lépés napja még nem került meghatározásra. Ugyanakkor az IASB célja, hogy az új besorolási és értékelési standard legkésőbb 2009. negyedik negyedévében megjelenjen, hogy ily módon a pénzügyi évüket 2009. decemberében záró gazdálkodóknak lehetőségük legyen a korábbi átvételre. A standard legkorábban 2012. januárjától lesz kötelező.

Amennyiben egy gazdálkodó az új besorolási és értékelési standard korábbi alkalmazása mellett dönt, az IFRS 7 módosításai alapján köteles lesz

közzétenni a pénzügyi instrumentumai besorolásának és nyilvántartási értékének a régi és az új standard szerinti összehasonlítását.

A Nyilvános Tervezet visszamenőleges alkalmazást ír elő. Ugyanakkor csak az első alkalmazás napján kell meghatározni, hogy az instrumentumok kezelése szerződéses hozam alapon történik-e vagy sem. Továbbá, az FVTPL vagy az FVTOCI kategóriába történő besorolás, illetve a korábban az FVTPL kategóriába besorolt pénzügyi instrumentumok ismételt besorolása az első alkalmazáskor érvényes tények és körülmények alapján történik.

Azokban az esetekben, ahol a visszamenőleges alkalmazás nem kivihető, a teljes körű visszamenőleges alkalmazás helyett más, gyakorlatias eszköz alkalmazására van szükség.

Alternatív megközelítés

A Nyilvános Tervezet alternatív megközelítést is tartalmaz, amely szerint csak az alapvető hitel-tulajdonságokkal bíró, szerződéses hozam alapon kezelt, és a hitelek és követelések jelenleg hatályos definíciójának megfelelő hitelviszonyt megtestesítő instrumentumok értékelhetők amortizált bekerülési értéken. Valós értéken kell értékelni azon instrumentumokat, amelyek nem felelnek meg a hitelek és követelések definíciójának, azzal, hogy az érték változásait amortizált bekerülési érték alapon kell meghatározni, és az eredménnyel szemben kell kimutatni, továbbá az ezen összeg és a tárgyidőszaki valós érték mozgások közti különbséget az egyéb átfogó jövedelemben kell elszámolni.

A Nyilvános Tervezet egy további módszert is tartalmaz, amely szerint minden pénzügyi instrumentumot valós értéken kell értékelni, és a valós érték változásait az eredménnyel szemben kell elszámolni, az alapvető hitel-tulajdonságokkal bíró és szerződéses hozam alapon kezelt pénzügyi instrumentumok kivételével. Az ilyen instrumentumokat valós értéken kell értékelni, az érték változásait amortizált bekerülési érték alapon kell meghatározni, és az eredménnyel szemben kell kimutatni, továbbá az ezen összeg és a tárgyidőszaki valós érték mozgások közti különbséget az egyéb átfogó jövedelemben kell elszámolni. Ez a változat hasonlít az Egyesült Államok Számviteli Standard Testülete ("FASB") által jelenleg kidolgozás alatt álló megközelítéshez, bár az FASB besorolási kritériumai némiképp eltérőek. A várakozások szerint az FASB szintén a pénzügyi instrumentumok besorolásával és értékelésével foglalkozó párhuzamos, bár nem teljesen azonos Nyilvános Tervezetet fog közzétenni a közeljövőben.

Az IASB véleményeket vár az alternatív megközelítésekkel, valamint a Nyilvános Tervezetben javasolt besorolási modellel kapcsolatban.

Kivezetés

A Nemzetközi Számviteli Standard Testület (IASB) 2009. március 31-én nyilvános konzultációt kezdeményezett a pénzügyi instrumentumok átdolgozott kivezetési modelljéről az ED/2009/3 "**Kivezetés: Az IAS 39 és az IFRS 7 standardok tervezett módosítása**" című Nyilvános Tervezet kiadásával. A Nyilvános Tervezet azzal a céllal készült, hogy a helyébe lépjen a pénzügyi eszközök és pénzügyi kötelezettségek kivezetésével kapcsolatos, az IAS 39 "**Pénzügyi Instrumentumok: elszámolás és értékelés**" standardban szereplő útmutatásnak, illetve az IFRS 7 "**Pénzügyi instrumentumok: közzététel**" standardban előírt kapcsolódó közzétételi kötelezettségeknek. A Nyilvános Tervezet egy alternatív kivezetési modellt mutat be, melyet az IASB tagok egy kisebb csoportja támogat.

A kivezetési projekt 2008 végén az érintetteknek a projektmunkák megsürgetésére irányuló kérésére felgyorsult.

A Nyilvános Tervezet különböző megközelítéssel javasolja a pénzügyi eszközök, illetve a pénzügyi kötelezettségek kivezetését.

Pénzügyi eszközök

A pénzügyi eszközökkel kapcsolatos javaslat az kontroll (ellenőrzés) meglétére koncentrál. Ez eltér a jelenlegi IAS 39 standard alkalmazási útmutatójában megfogalmazott eljárástól, amely elsősorban a "kockázatokra és hasznokra" összpontosít (az ellenőrzés csak mint másodlagos teszt jelenik meg). A Nyilvános Tervezet a javasolt megközelítést folyamatábrával illusztrálja, melyet a következő oldalon ismertetünk.

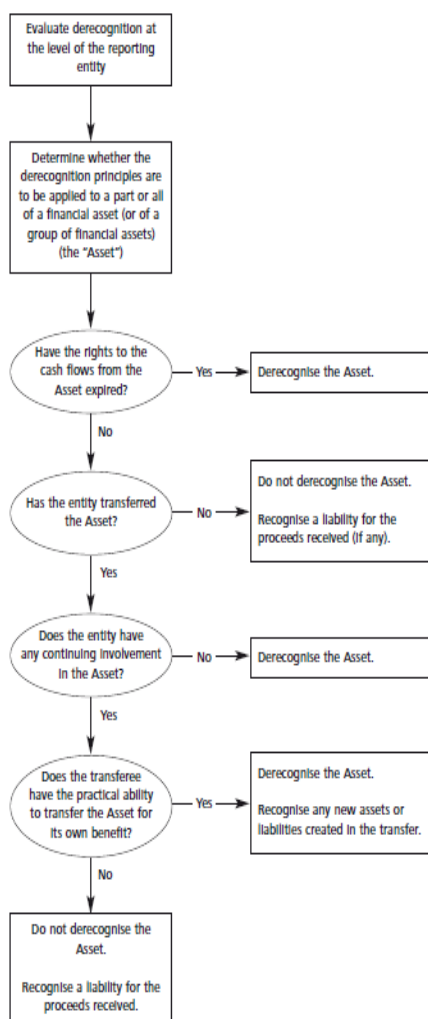
1. lépés: A beszámolót készítő gazdálkodó azonosítása

Az első lépés a beszámolót készítő gazdálkodó egység azonosítása, melynek szempontjából a kivezetést meg kell határozni. A konszolidált pénzügyi kimutatások elkészítésekor a beszámolót készítő gazdálkodó a csoport, ezért a kivezetést a konszolidált szervezet szempontjából kell meghatározni, amely magában foglal minden olyan leányvállalatot, amelyet az IAS 27 "**Konszolidált és egyedi pénzügyi kimutatások**" és a SIC 12 "**Konszolidálás – speciális célú gazdálkodó egységek**" standardok szerint be kell vonni a konszolidációba. Ha az eszközök átruházásáról szóló megállapodásba a konszolidált csoport több tagja is be van vonva, az összes gazdálkodó által aláírt minden szerződéses megállapodást figyelembe kell venni a kivezetés vizsgálatakor (pl. amikor az anyavállalat garanciát vállal az egyik leányvállalata által harmadik fél részére átadott pénzügyi eszközökre). **Egyedi pénzügyi kimutatások készítésekor** a beszámolót készítő gazdálkodó a **különálló gazdálkodó egység**, ezért a kivezetési modellt a különálló gazdálkodó egység szintjén kell alkalmazni még akkor is, ha az eszközök átvevője ugyanannak a konszolidált csoportnak a része.

2. lépés: Az "Eszköz" azonosítása

A következőkben a szervezeten belül azonosításra kerül az "Eszköz", amelyre a kivezetési elveket alkalmazni kell. Az "Eszköz" kifejezés valamely pénzügyi eszköz olyan részére (illetve pénzügyi eszközök csoportjának olyan részére) utal, amelynek a kivezetése elkülönülten történik, vagy pedig valamely pénzügyi eszköz (illetve pénzügyi eszközök csoportjának) egészére.

Proposed derecognition model – financial assets

A javaslatok értelmében a kivezetési alapelvek általában a pénzügyi eszköz egészére vonatkoznak. A pénzügyi eszköz egy részét csak akkor vizsgáljuk külön, ha

- az adott rész **külön azonosított cash-flow-t tartalmaz**; vagy
- a pénzügyi eszközből származó cash-flow **arányos része** kerül átruházásra.

Amennyiben a pénzügyi eszköz **nem arányos** része kerül átruházásra, azt nem lehet kivezetés céljából értékelni, helyette a pénzügyi eszköz egésze kerül értékelésre. Ilyen nem részarányos átruházás lehet például egy hitelből eredő cash-flow első 70 százalékának az átruházása.

Nem vezethető ki egyedileg az olyan pénzügyi eszköz egy részének átruházása, amely a teljes életciklusa során eszköz és kötelezettség is lehet (pl. kamatswap vagy forward szerződés). Ilyen esetekben az átadott eszközt mind az eszköz-, mind pedig a kötelezettség-kivezetési tesztnek alá kell vetni. Eszközök egy csoportja esetén egyedileg kell kivezetni azt az eszközt, amely a teljes életciklusa során eszköz és kötelezettség is lehet (pl. ha a hitelportfólió kamatswapot is tartalmaz, a swap derivatívát egyedileg kell kivezetni).

3. lépés - A kivezetési kritériumok alkalmazása

A kivezetési kritériumok alkalmazásakor (ld. lent) a Nyilvános Tervezet tágan értelmezi az "átruházás" fogalmát, amely így magában foglalja az értékesítés, engedményezés, fedezetként történő felhasználás, hasznok átengedése, osztalékfizetés vagy más tulajdonosváltás minden formáját. Magában foglalja továbbá a pénzügyi eszközből származó cash flow-ra vonatkozó jogok átruházását is, mivel a Bizottság szerint ez hasonlít a tényleges cash flow átruházásához.

A Nyilvános Tervezet javaslata szerint a gazdálkodók kizárólag a következő feltételek fennállása esetén vezethetnek ki egy Eszközt:

- ha az Eszközből származó cash flow-kra vonatkozó szerződésben meghatározott jogok **lejárnak**; vagy
- ha a gazdálkodó az Eszközt átruházza anélkül, hogy abban **folytatódó részesedése maradjon**; vagy
- ha a gazdálkodó az Eszközt átruházza, és **folytatódó részesedése fenntartása mellett** az átvevőnek **tényleges lehetősége** van az Eszköz saját javára történő további átruházására.

Az átadónak **nincs folytatódó részesedése** az Eszközben, ha az átruházást követően az Eszközben foglalt szerződéses jogokra és kötelezettségekre nem tartja fenn jogát, valamint az Eszközzel kapcsolatban semmilyen új szerződéses jogot vagy kötelezettséget nem szerez.

A javaslat értelmében az alábbiak nem tekinthetők folytatódó részesedésnek:

- **a rosszhiszemű átruházással** kapcsolatos szokásos jognyilatkozatok és szavatosságok, valamint az ésszerű, jóhiszemű és tisztességes magatartás elvei, amelyek alapján jogi eljárás keretében semmissé nyilvánítható az átruházást;
- **szolgáltatási jogok fenntartása** vagyonkezelői vagy megbízási jogviszony keretében; és

- **az Eszköz visszaszerzése forward, opciós vagy más szerződések** útján, ha a lehívási ár az Eszköz lehívás napján érvényes valós értéke.

Az átvevő akkor felel meg az **átruházásra való tényleges képesség** kritériumainak, ha az Eszközt azonnal és egyoldalúan át tudja ruházni egy nem kapcsolt harmadik félre anélkül, hogy az átruházást további korlátozásokkal terhelné. A Nyilvános Tervezethez csatolt Alkalmazási útmutató számos olyan tényezőt sorol fel, amelyet figyelembe kell venni az átruházásra való tényleges képesség vizsgálatakor. A javaslatok egyik gyakorlati következménye az lenne, hogy számos adásvételi szerződés kivezethető lenne, amennyiben azonnal megszerezhető pénzügyi instrumentumok képeznék az átruházás tárgyát.

4. lépés - A kivezetés számviteli elszámolása

Amikor egy átruházás kivezethetővé válik, a gazdálkodó kivezeti az Eszközt, illetve elszámol és valós értéken értékeli minden új eszközt vagy kötelezettséget. A javaslatok nem írnak elő pontos számviteli eljárást az újonnan szerzett eszközökre és kötelezettségekre (és törölnék az IAS 39 ún. "folytatódó részesedésű" eszközökre és kötelezettségekre vonatkozó követelményeit).

Egy pénzügyi eszköz egészének az átruházása esetén minden felmerülő nyereséget vagy veszteséget (1) az átruházott eszköz nyilvántartási értéke és (2) a kapott ellenérték összege (ideértve az új eszközök/kötelezettségek hatásait is) illetve bármely, az egyéb átfogó jövedelemben (OCI) elszámolt halmozott nyereség vagy veszteség különbözeteként kell kiszámítani. A pénzügyi eszköz egy részének átruházása esetén a nyilvántartási érték és az OCI-ben elszámolt érték összegét fel kell osztani az átruházott részek között, és relatív valós értéken kell megjeleníteni. A Nyilvános Tervezet azokkal az esetekkel is foglalkozik, amikor a kapott ellenérték (részben) egy részesedés abban a gazdálkodóban, amely részére az Eszköz átruházásra került.

Ha az átruházás esetében nem alkalmazható kivezetés, a gazdálkodó köteles a pénzügyi eszköz egészét továbbra is megjeleníteni, illetve az esetlegesen kapott ellenérték fejében pénzügyi kötelezettséget kimutatni. Az IAS 32 **Pénzügyi instrumentumok: bemutatás** is módosításra kerül annak tisztázása érdekében, hogy sem az eszköz és az azzal kapcsolatos kötelezettség, sem pedig az abból származó bevétel és kiadás egymással szemben nem nettósítható. Továbbá a javaslat megtiltana a kapcsolódó kötelezettség valós értéken történő értékelését, amennyiben az átruházott (de nem kivezetett) eszköz amortizált bekerülési értéken kerül értékelésre. A Nyilvános Tervezethez kapcsolódó javasolt Alkalmazási útmutató átfogó példákkal illusztrálja a különféle esetekben követendő eljárást.

A pénzügyi eszközök alternatív megközelítése

A pénzügyi eszközök kivezetésének alternatív modellje, amelyet a Testület öt tagja támogat, szintén az ellenőrzésen alapul. Az előző részben tárgyalt modelltől való legfőbb eltérés, hogy az alternatív modell szerint a gazdálkodó akkor vezetheti ki az átruházott eszközt, ha az átadó már nem tudja (a) megszerezni az eszközökből származó összes jövőbeli gazdasági hasznot és (b) másoknak ezen hasznokhoz történő hozzáférési jogát korlátozni. Ezért amennyiben az átadó cash flow-ra vonatkozó jogai az átruházást követően eltérnek az átruházás előtti jogaitól, az eszköz kivezetendő (az új eszköz pedig, ha van ilyen, megjelenítésre kerül). Az alternatív modell nem tesz

különbséget az átadott cash flow teljesen részarányos részesedése és a nem részarányos részesedés között. Az alternatív modell alkalmazása esetén - a Testület tagjainak többsége által jelenleg támogatott modellel ellentétben - nagyobb valószínűséggel következik be a pénzügyi eszközök kivezetése, illetve új eszközök és kötelezettségek elszámolása.

Pénzügyi kötelezettségek

A Nyilvános Tervezet javaslatot tesz továbbá a pénzügyi kötelezettségek kivezetésére vonatkozó útmutató módosítására is, hogy az jobban összhangban legyen az IASB által kiadott "**Keretelvek a pénzügyi kimutatások elkészítéséhez és bemutatásához**" című dokumentummal. A Nyilvános Tervezet szerint a pénzügyi kötelezettséget akkor kell kivezetni, ha már **nem minősül a gazdálkodó kötelezettségének**, azaz ha a szóban forgó kötelezettség megszűnik, és a gazdálkodó már nem köteles vele kapcsolatban források átadására. A Nyilvános Tervezet részletes útmutatót tartalmaz az adósságok átütemezésével és a tartalmi kötelezettségvállalásokkal kapcsolatban.

A pénzügyi kötelezettségek kivezetésének javasolt modellje nagy vonalakban megegyezik az IAS 39 standard jelenlegi követelményeivel.

Közzététel

A Nyilvános Tervezet jelentősen növelné a pénzügyi eszközök átruházásával kapcsolatos közzétételi kötelezettséget, függetlenül attól, hogy kivezethetők-e vagy sem. A javasolt közzétételek az IFRS 7 standard Végrehajtási utasításának a Nyilvános Tervezethez mellékelte tervezett módosításai között olvashatók. A közzétételeket a pénzügyi kimutatásokhoz fűzött kiegészítő melléklet egy pontjában kell megtenni.

Hatályba lépés napja és átmeneti időszak

Jóllehet a Nyilvános Tervezetben nincs javasolt hatálybalépési időpont, részletesen bemutatja az új szabályokra való áttérés módját. Az új szabályokra való áttérés alapelve az előremenőleges alkalmazás, tehát csak a hatályba lépés napját követő átruházásokra lenne érvényes. Ezért:

- a korábbi szabályok szerint kivezetett pénzügyi eszközök és pénzügyi kötelezettségek továbbra is kivezetettek maradnak; és
- a korábbi szabályok szerint nem kivezetett pénzügyi eszközöket és pénzügyi kötelezettségeket továbbra sem kell kivezetni;

Engedélyezett lenne azonban az új szabályok hatálybalépés előtti alkalmazása is, amennyiben a gazdálkodó az érintett tranzakciók első elszámolásáig beszerzi a módosított kivezetési szabályok alkalmazásához szükséges információkat. Amennyiben a gazdálkodó úgy dönt, hogy a hatálybalépés előtt alkalmazza a szabályokat, akkor a korai alkalmazás időpontját követő minden átruházásra alkalmaznia kell, és ennek tényét közzé kell tennie.

Teendők

Az aktuális várakozások szerint a fenti témáról szóló végleges IFRS 2010 első felében fog megjelenni.

Hitelezési kockázat a kötelezettségek értékelésében

A Nemzetközi Számviteli Standard Testület (IASB) 2009. június 18-án adta ki a DP/2009/2 számú **Vitaanyagát Hitelezési kockázat a kötelezettségek értékelésében** címmel. A Vitaanyag és a hozzá fűzött szakértői tanulmány (a továbbiakban együtt "Vitaanyag") célja, hogy véleményezésre bocsássa a hitelezési kockázat kötelezettségek értékelésben betöltött szerepét. A vizsgálat tárgyát képező legfontosabb téma, hogy a kötelezettségek jelenleg hatályos szabályok szerinti értékelése során (ideértve a valós érték megállapítását is) figyelembe kell venni annak a valószínűségét is, hogy a gazdálkodó nem fog az elvártaknak megfelelően teljesíteni. Ha ez bekövetkezik, mik az alternatívák?

Háttér

Az utóbbi években egyre nagyobb figyelem fordult a hitelezési kockázat szerepére a kötelezettségek értékelésében, mivel a globális pénzügyi piacokon általánosan romlott a hitelek minősége. A kérdés különösen akkor nyer jelentőséget, ha az első elszámolást követően a gazdálkodó valós értéket tartja nyilván a pénzügyi kötelezettségeket, mivel a saját hitelminőségében bekövetkező romlás miatt (amely a kötelezettségei alacsonyabb valós értékét eredményezi) a gazdálkodó nyereséget mutathat ki az eredménnyel szemben.

A Vitaanyag a hitelezési kockázatnak az összes kötelezettség - és nem csak a pénzügyi kötelezettségek - jelenleg hatályos szabályok szerinti értékelésében betöltött szerepére összpontosít, ugyanakkor nem határozza meg, hogy figyelembe kell-e venni a hitelminőség változásait (amelynek közkeletű megnevezése "nem teljesítési kockázat") vagy sem. A Vitaanyag felsorakoztatja azokat az érveket, amelyek a hitelezési kockázat kötelezettségek értékelése során történő figyelembe vétele mellett és ellen szólnak, és példákkal szemlélteti a különböző megközelítéseket.

Jelenleg hatályos követelmények

A Vitaanyag elismeri, hogy az IASB eddigi szakirodalmában nem következetes a hitelezési kockázat kezelése a kötelezettségek értékelése szempontjából. Például, ha egy gazdálkodó az első elszámolást követően valós értéket értékel egy kötelezettséget az IAS 39 **Pénzügyi instrumentumok: elszámolás és értékelés** standardnak megfelelően, az értékelés tartalmazza a hitelezési kockázat hatásait, így - mivel annak valószínűsége, hogy a gazdálkodó nem teljesíti a kötelezettségeit változó - a kötelezettség valós értéke is változni fog. Ezzel szemben az IAS 19 **Munkavállalói juttatások** standard szerint jó minőségű kötvényhozamot kell alkalmazni a nyugdíj kötelezettségek diszkontálása során annak ellenére, hogy az ilyen hozam nem feltétlenül tükrözi a munkaadó hitelezési kockázatát. Megint más esetekben az eredeti effektív kamatláb kockázatmentes értékét kell alkalmazni.

A Vitaanyag foglalkozik azzal a kérdéssel, hogy a fenti következetlenségek indokoltak-e, illetve - általánosabban - azzal, hogy a kötelezettség teljesítése elmaradásának valószínűségét figyelembe kell-e venni az értékelés részeként.

Érvek mellette és ellene

A Vitaanyag röviden ismerteti a három-három legfontosabb érvet, amelyek a hitelezési kockázat figyelembe vétele mellett/ellen szólnak a kötelezettségek értékelése során. Az alábbiakban összefoglaljuk a Vitaanyagban szereplő főbb érveket és ellenérveket.

A hitelezési kockázat figyelembe vétele mellett szóló érvek

Következetesség az első elszámolásakor

Egy kölcsön első elszámolásakor a nem-fizetés kockázatának valószínűsége beépítésre kerül a kölcsönszerződésben kikötött kamatládba. A kölcsönt valós értéken kell értékelni, amely megegyezik a gazdálkodóhoz befolyó nettó összeggel. Mivel a hitelezési kockázat szerepel az első értékelésben, a következetesség szempontjából lehet úgy érvelni, hogy a későbbi értékelések során is indokolt figyelembe venni. Amennyiben az elszámolás úgy kerülne összehangolásra, hogy a hitelezési kockázatot a kötelezettség semelyik értékelése során nem vennék figyelembe, úgy az első elszámolásakor a kötelezettséget a nettó befolyó összegnél magasabb értéken kellene kimutatni, és egy a készpénzben befolyt összeg és a kötelezettség első értékelése közti különbséget összegével azonos nettó tartozik tétel merülne föl; de hol kellene elszámolni ezt a tartozik tételt?

Vagyonátruházás

Az elfogadott közgazdasági elmélet elismeri, hogy dinamikus kapcsolat van a gazdálkodóval szemben eltérő követeléseket megtestesítő instrumentumok tulajdonosai között. A tulajdonosok gazdálkodóval szembeni követeléseit (mivel ezek alárendelt követelések) befolyásolják a magasabb rendű követeléssel rendelkező személyek (pl. a gazdálkodó hitelezői) tulajdonában lévő követelések. Ennek a viszonyrendszernek az egyik lehetséges értelmezése, hogy a tulajdonosoknak jogában áll a kötelezettségek névértékén (azaz a kötelezettségek visszafizetéseként) felkínálni a gazdálkodó nettó eszközeit a hitelezőknek. Ha csökken a gazdálkodó nettó eszközeinek értéke, a tulajdonosok kezében lévő (a hitelezők által jegyzett) opció értéke növekszik. Az érvelés szerint ezen opció értékváltozását kell megjeleníteni a kötelezettség értékelése során.

Számviteli inkonzisztencia

További érv, hogy ha elmulasztják figyelembe venni a hitelezési kockázatot a kötelezettségek értékelése során, ez inkonzisztenciát eredményez az olyan eszközökkel, amelyek értékelése során figyelembe vették a nem fizetés valószínűségét. Amennyiben nem történik kifizetés az eszközökkel kapcsolatban, megnő a veszélye annak, hogy a gazdálkodó nem tudja teljesíteni a fizetési kötelezettségeit. A hitelezési kockázat figyelembe vétele az értékelések során a pénzügyi helyzet kimutatás mindkét oldalán garanciát jelent a következetességre és a számviteli inkonzisztencia elkerülésére.

A hitelezési kockázat figyelembe vétele ellen szóló érvek

Ésszerűtlen eredmények

Az elmúlt években leggyakrabban hangoztatott érv a hitelezési kockázatnak a kötelezettségek értékelése során történő figyelembe vétele ellen, hogy az ilyen eljárás a józan ésszel ellentétes eredményhez vezethet. Az érvelés szerint félrevezető a romló hitelminőségből eredő nyereség eredményben történő elszámolása, mivel ilyenkor a gazdálkodó közzétett pénzügyi

teljesítménye úgy javul a kötelezettségei átértékelésekor, hogy közben csökken a vállalkozás folytatásának valószínűsége. Ésszerűtlen nyereség elszámolása olyan időszakban, amikor a gazdálkodó egyébként rosszabbul teljesít.

Számviteli inkonzisztencia

A hitelezési kockázat figyelembe vétele ellen érvelők szerint nem meggyőző a fent említett érvelés, amely a számviteli inkonzisztenciára hivatkozva támogatná a hitelezési kockázat figyelembe vételét a kötelezettségek értékelése során. Mivel a legtöbb eszközt a hitelezési kockázat figyelembe vétele nélkül (pl. valós értéken) értékeli a gazdálkodók, és a jövőbeli kötelezettségek teljesítésének képessége nagyrészt olyan eszközökből és tranzakciókból ered, amelyeket nem feltétlenül jelenítenek meg a pénzügyi kimutatásokban (pl. belső goodwill és jövőbeli értékesítés), a hitelezési kockázat figyelembe vétele a kötelezettségek értékelése során nem ellentételezi az eszközök értékelését. A hitelezési kockázat figyelembe vétele a kötelezettségek értékelése során számviteli inkonzisztenciát eredményez, vagy felerősíti, ahelyett, hogy kiszűrné azt.

Nyereség realizálása

További érv a hitelezési kockázat figyelembe vétele ellen a kötelezettségek értékelése során, hogy a gazdálkodó nem tudja realizálni a romló hitelképességéből eredő nyereséget. Amennyiben a hitelezési kockázat jelentősen csökken, a gazdálkodó új kölcsönt vehet föl, hogy azzal olcsón visszavásárolja a fennálló kötelezettségeit? Ha egy kölcsönt olcsón visszavásárol, nem lesz az új hitelfelvétel költsége magasabb a romló hitelminőség miatt? Másként fogalmazva: a kölcsön visszavásárlásán egy adott időszakban elért nyereséget nem oltja ki a következő időszakokban fizetendő magasabb kamatráfordítás? Továbbá, ha a hitelezési kockázat alacsonyabb mint akkor volt, amikor a kölcsönt eredetileg fölvtették, miért venne föl a gazdálkodó további kölcsönt, hogy felárral visszavásárolja a meglévő kölcsönét ahhoz képest, amellyel a szerződés szerint tartozik? Az érvelés arra mutat rá, hogy a nyereség realizálása csak elméleti, nem valós.

Szemléltető példák

A Vitaanyag mellékletében példák is szerepelnek arra, amikor a hitelezési kockázatot figyelembe veszik illetve nem veszik figyelembe a valós értéken történő értékelés során, és hogy milyen könyvelési tételeket eredményez a két különböző megközelítés alkalmazása:

- az "alapeseti" megközelítésben a hitelezési kockázatot figyelembe veszik egy kölcsön (pl. egy IAS 39 szerinti kereskedési célú kötelezettség) valós értéken történő értékelése során;
- a második megközelítés (a "kölcsönfelvételi szankció" megközelítés) a jelenleg érvényes kockázatmentes kamattal diszkontálja a kölcsönt, és terhelést számol el az eredménnyel szemben a futamidő kezdetén, ugyanakkor a további értékelések során figyelmen kívül hagyja a hitelezési kockázatot;
- a harmadik megközelítés (a "tulajdonosi eladási opció" megközelítés) azonos a másodikkal, azzal a különbséggel, hogy a futamidő kezdetén a saját tőkével szemben számolja el a terhelést, és azt az eredménnyel szemben amortizálja a kölcsön futamideje alatt; és
- a negyedik megközelítés (a "befagyasztott spread" megközelítés) azonos az alapesettel, azzal a különbséggel, hogy a futamidő kezdetén a

kölcsönhöz tartozó hitelezési kockázat (kamatlábban tükröződő) értékét befagyasztja, és nem módosítja még akkor sem, ha a hitelezési kockázat megváltozik.

Az IASB a fenti négy megközelítést az érintettek által beküldött véleményekből és az ezzel kapcsolatban megjelent tanulmányokból szűrte le, és elismerte, hogy további megközelítések is lehetségesek. Az IASB további véleményeket is vár a fenti megközelítésekkel kapcsolatban.

Javaslat a valós értéken történő értékeléssel kapcsolatos további útmutatásra

Háttér

A Nemzetközi Számviteli Standard Testület (IASB) 2009. május 28-án adta ki az ED/2009/5. számú Nyilvános Tervezetet **Valós értéken történő értékelés** címmel. A Testület szándéka, hogy egyetlen standard váltson fel minden, az IFRS-ek számviteli szakirodalmában szereplő, a valós értéken történő értékeléssel kapcsolatos jelenlegi iránymutatást, hasonlóan az Egyesült Államokban alkalmazott FAS 157 **Valós értéken történő értékelések** standardhoz. A Nyilvános Tervezet ismerteti a valós érték fogalmát és meghatározásának módját; nem tartalmaz azonban semmilyen új vagy átdolgozott előírást arra vonatkozóan, hogy mely tételek értékelésének, illetve közzétételének kell valós értéken történnie.

A valós értéken történő értékelést szabályozó végleges standardot várhatóan a 2010-es év első félévében hozzák nyilvánosságra.

A Tervezetben szereplő javaslatok összefoglalása

A Nyilvános Tervezetben foglalt definíció szerint a valós érték "az az ár, amelyet az értékelés napján megfizetnének egy eszköz értékesítésekor, illetve egy kötelezettség átvételekor egy szabályos [nem kényszer hatása alatt létrejövő], piaci szereplők között lebonyolított tranzakció során". A tervezett standard minden, az IFRS standardokban szereplő, valós értéken történő értékelésre és közzétételre vonatkozna, egy kivétellel (ez az IAS 39 standard 49. bekezdése, amely a látra szóló pénzügyi kötelezettségek valós értékével kapcsolatos előírásokat tartalmazza). Így tehát a pénzügyi és a nem pénzügyi instrumentumok egyaránt a hatálya alá tartoznának.

A Nyilvános Tervezet alapján a gazdálkodónak az alábbiakat kell meghatároznia ahhoz, hogy a valós értéket kellő pontossággal megállapítsa:

- az értékelés tárgyát képező konkrét eszköz vagy kötelezettség (összhangban annak elszámolási egységével);
- eszköz esetében az értékelés alapjául szolgáló, a felhasználásra vonatkozó feltételezések (az eszköz leghatékonyabb és legjobb felhasználása szerint);
- az eszköz vagy kötelezettség legelőnyösebb piaca; és
- az értékelés során alkalmazható értékelési technika/technikák, figyelembe véve a piaci szereplők által az eszköz vagy kötelezettség ellenértékének megállapítása során alapul vett feltételezéseket tükröző inputok kialakításához szükséges adatok rendelkezésre állását, valamint az inputok valós érték hierarchiában elfoglalt helyét.

A piaci szereplők a legelőnyösebb piacon

A valós értéken történő értékelés központi eleme az az ár, amelyet akkor kellene megfizetni, ha a gazdálkodó az eszközt (kötelezettséget) egy piaci szereplőnek értékesítené (ruházná át) a legelőnyösebb olyan piacon, amely a gazdálkodó számára hozzáférhető. A legelőnyösebb piacnak az a piac számít, ahol az eszköz értékesítésekor a gazdálkodó egység szempontjából a lehető legmagasabb (illetve ahol a kötelezettség átruházásakor a lehető legalacsonyabb) összeg cserél gazdát, tekintetbe véve a tranzakciós és a

szállítási költségeket is. A tranzakciós költségek azonban nem részei a valós értéken történő értékelés folyamatának, mivel nem jellemzői az eszköznek vagy kötelezettségnek. Ha a földrajzi elhelyezkedés az eszköz jellemzője (bizonyos árucikkek esetében például ez a helyzet), akkor a legelőnyösebb piac árszintjét korrigálni kell az eszköznek a szóban forgó piacra történő szállítása, illetve az onnan való elszállítása során jellemzően felmerülő költségekkel. Feltételezzük, hogy a gazdálkodó szokásos üzletmenetének a helye a legelőnyösebb piac.

Mérlegelést igényel annak az árak meghatározása, amelyet egy piaci szereplő a gazdálkodó egység legelőnyösebb piacán egy eszközért fizetni hajlandó (vagy amelyet egy kötelezettség átvállalásáért elfogadni hajlandó). Ennek során azzal a feltételezéssel kell élni, hogy a "piaci szereplő" (i) nem kapcsolt vállalkozás, (ii) tájékozott, továbbá (iii) képes és hajlandó lebonyolítani az eszközzel vagy kötelezettséggel kapcsolatos tranzakciót. A Tervezet értelmében a gazdálkodó egységnek nem kellene minden egyes piaci szereplő esetében megvizsgálnia, hogy az adott szereplő mennyit lenne hajlandó fizetni az eszközért (illetve mennyit lenne hajlandó elfogadni a kötelezettség átvállalásáért).

Előfordulhat, hogy az értékelés napján (például amikor a gazdálkodó a beszámolási időszak végén egy eszköz vagy kötelezettség későbbi értékelése szempontjából meghatározza a valós értéket) nem bonyolódott tényleges tranzakció az eszköz vagy kötelezettség vonatkozásában. A tényleges tranzakciók hiánya nem változtat a valós érték megállapításának célján. A valós értéken történő értékeléshez egy, az adott napon lebonyolított hipotetikus tranzakcióra van szükség - olyan feltételezéseket alapul véve, amelyekkel a piaci szereplők az eszköz vagy kötelezettség árának megállapítása során élnének. A valós érték viszonylag könnyen meghatározható abban az esetben, ha az adott piacon a tranzakciók közvetlenül megfigyelhetők. Ha nem ez a helyzet, akkor egy értékelési módszert kell alkalmazni.

Eszközspecifikus értékelések

Annak vizsgálata során, hogy egy piaci szereplő milyen árat hajlandó fizetni egy eszközért, a gazdálkodó szervezetnek figyelembe kellene vennie hogy a piaci szereplő milyen mértékű gazdasági előnyt tud szerezni vagy az eszköz használatával, vagy egy olyan másik piaci szereplő részére történő értékesítésével, amely az eszközt a lehető leghatékonyabb és legjobb módon használja majd fel. A "leghatékonyabb és legjobb" felhasználati mód az adott eszköz oly módon történő felhasználására utal, amely maximalizálja az eszköz (illetve az eszközök és kötelezettségek azon csoportja, amelyen belül az eszközt felhasználnák) értékét, azokat a felhasználati módokat figyelembe véve, amelyek az értékelés napján (i) fizikailag kivitelezhetőek, (ii) jogilag megengedettek, valamint (iii) pénzügyileg ésszerűek.

A leghatékonyabb és legjobb felhasználati módot a piaci szereplők szemszögéből kell megállapítani abban az esetben is, ha a gazdálkodó másfajta felhasználati módot választana. A gazdálkodónak nem kell mindenre kiterjedő kutatást végeznie a lehetséges alternatív felhasználati területek tekintetében, ha semmilyen jel nem utal arra, hogy az adott eszköz jelenlegi felhasználati módja nem a leghatékonyabb és legjobb felhasználati mód.

Kötelezettségspecifikus értékelések

A valós értéken történő értékelés módszere feltételezi, hogy a kötelezettség az értékelés napján a piaci szereplőre ruházódik át (vagyis a kötelezettség fennmarad, és az azt átvevő piaci szereplőnek kell majd teljesítenie), és nem történik pénzügyi teljesítés a másik fél felé. Abban az esetben, ha egy kötelezettség átruházása kapcsán nincs megfigyelhető piaci ár, a gazdálkodónak ugyanazt a módszert kell alkalmaznia a kötelezettség valós értéken történő értékelésekor, mint amelyet a másik fél alkalmazna a kapcsolódó eszköz valós értékének megállapítására (hiszen a másik fél az eszközt az átruházással kapcsolatban értékeli valós értéken, nem pedig a kötelezettség adós általi pénzügyi teljesítése kapcsán). A gazdálkodónak a másik fél eszközének vélelmezett ellenértékét korrigálnia kellene olyan tételekkel, amelyek az eszközhöz kapcsolódnak ugyan, de a kötelezettséghez nem, illetve fordítva.

Egy kötelezettség valós értéken történő értékelésekor figyelembe kell venni a nemteljesítés kockázatát is (annak kockázatát, hogy a gazdálkodó nem teljesít egy kötelezettséget). A nemteljesítés kockázata kiterjed a gazdálkodó saját hitelezési kockázatára is.

Értékelési módszerek

A Nyilvános Tervezet három megközelítést ismertet a valós értéknek valamely értékelési módszer segítségével történő megállapítására:

- piaci alapú megközelítés - azonos vagy összehasonlítható eszközökre, illetve kötelezettségekre (vagy cégekre) vonatkozó piaci tranzakciókból szerzett árinformációk és egyéb releváns adatok;
- jövedelemalapú megközelítés - a jövőbeni összegeket (pl. pénzáramokat, illetve bevételeket és kiadásokat) egyetlen diszkontált jelenértékre váltja át; vagy
- költségalapú megközelítés - azt az összeget tükrözi, amely az aktuális körülmények között egy adott eszköznek a funkció megőrzése melletti pótlásához szükséges (más néven az "aktuális pótlási költség").

Egy értékelési módszer akkor megfelelő, ha (i) folyamatosan alkalmazzák, (ii) a lehető legtöbb megfigyelhető releváns inputot (és a lehető legkevesebb nem megfigyelhető inputot) használja fel, továbbá (iii) rendszeres időközönként korrigálják a tényleges tranzakciók tükrében.

Közzététel

A Nyilvános Tervezetben foglalt számos, pénzügyi instrumentumokhoz kapcsolódó közzétételt az IFRS 7 **Pénzügyi instrumentumok: közzététel** című standard (2009. márciusi, átdolgozott változat) már eleve előír: A tervezett közzétételek jó része azonban újnak minősül a Nyilvános Tervezet hatókörébe tartozó nem pénzügyi tételek esetében.

A valós értéken történő értékeléshez kapcsolódó közzétételek az értékelés inputjai alapján kialakított háromszintű hierarchián alapulnak. Az 1. szintű inputok közvetlenül és teljes mértékben megfigyelhetőek, a 2. szintűek közvetett módon a megfigyelhető inputokon alapulnak, a 3. szintű inputok pedig nem megfigyelhetőek. Az egyes eszközök illetve kötelezettségek teljes egészükben az alábbi három szint valamelyikébe sorolhatók, az értékelés szempontjából jelentőséggel bíró legalacsonyabb szintű input alapján.

A Nyilvános Tervezet a valós érték alapján értékelt eszközök, illetve kötelezettségek egyes kategóriái esetében az alábbi minimális közzétételeket írja elő:

- a valós értéken történő értékelés a beszámolási időszak végén;
- a valós értéken történő értékelésre vonatkozó hierarchiában elfoglalt hely;
- a beszámolási időszak végén elszámolt eszközökhöz, illetve kötelezettségekhez kapcsolódó, az 1. és 2. szintek közötti átvezetések;
- a valós értéken történő értékelés során felhasznált módszerek és inputok, beleértve az értékelési módszerek esetleges változásait is;
- a 3. szintű eszközök és kötelezettségek nyitó és záró valós értékének egyeztetése, ami kiterjed az időszak során felmerült összes nyereségre és veszteségre, beszerzésekre, értékesítésekre, pénzügyi elszámolásokra, valamint a 3. szintre átvezetett, illetve onnan kivezetett összegekre. Mindezen felül további közzétételi előírás vonatkozna a beszámolási időszak végén birtokolt 3. szintű eszközök és kötelezettségek kapcsán az eredménnyel szemben elszámolt nyereségre illetve veszteségre; és
- a 3. szintű valós értéken történő értékelés szerinti értékek érzékenysége egy reális alternatív feltételezés inputjainak megváltozására.

Ha egy eszközt vagy forrást a gazdálkodó a későbbiekben valós értéken nem értékeli, hanem csak közzétesz, akkor a valós érték közzétételének az egyes eszközök és kötelezettségek kategóriáihoz tartozó hierarchikus szint szerint kell történnie.

A Nyilvános Tervezet tartalmazza továbbá a kötelezettségek későbbiekben, valós értéken történő értékelésekor alkalmazandó, az IFRS 7 standardban foglalt, a nemteljesítési kockázat valós értékével kapcsolatos konkrét közzétételeket is. Végül pedig arra az esetre, ha egy eszközt a gazdálkodó más eszközökkel együtt használ fel, és az eszköz leghatékonyabb és legjobb felhasználási módja eltér a jelenlegi felhasználásától, a Nyilvános Tervezet előírja az eszközök valós értékének eszközcsoportonkénti közzétételét a jelenlegi felhasználás szerint (vagyis annak az összegnek a közzétételét, amely a valós érték lenne, ha a jelenlegi felhasználás lenne a leghatékonyabb és legjobb felhasználási mód), azt az összeget, amennyivel az eszközök valós értéke eltér a jelenlegi felhasználás szerinti értéküktől (vagyis az eszközcsoport lehetséges értéknövekményét), továbbá annak indoklását, hogy az eszközök felhasználása miért nem a leghatékonyabb és legjobb felhasználási módjuk szerint történik.

Hatályba lépés napja és átmeneti időszak

Az új előírások hatályba lépésének napja a végleges standard kihirdetésekor kerül megállapításra. A Nyilvános Tervezet előremenőlegesen alkalmazást javasol, mégpedig annak az éves időszaknak a kezdetétől, amelynek során a végleges standardot először alkalmazza a gazdálkodó, kiegészítve azzal, hogy az alkalmazás első időszakában nem kell közzétenni összehasonlító információt.

A jelen dokumentum és a benne foglalt valamennyi információ a Deloitte Könyvvizsgáló és Tanácsadó Kft.-től (Deloitte Kft.) származik és célja, hogy bizonyos témakör(ök)ben általános információkkal szolgáljon, de nem tárgyalja az adott témakör(öke)t annak teljességében. A jelen dokumentumban megadott információk nem minősülnek számviteli, adóügyi, jogi, befektetési, tanácsadási illetve egyéb szakmai szolgáltatásnak. A jelen dokumentumban szereplő információ nem képezheti az ügyfeleink üzleti döntéseinek kizárólagos alapját. Az ügyfeleinket kérjük, hogy pénzügyeiket vagy üzletvitelüket befolyásoló bármely döntésük meghozatala vagy ilyen lépés megtétele előtt kérjék ki képzett szakmai tanácsadóink véleményét. A jelen dokumentum és a benne foglalt információk a jelen helyzetet tükrözik, de nem szolgálnak a Deloitte Kft. által tett jognyilatkozatként és társaságunk nem vállal felelősséget sem a jelen dokumentummal sem a benne foglalt információkkal, illetőleg semminemű teljesítési vagy minőségi megfeleléssel kapcsolatban. A Deloitte Kft. elhárítja felelősségét a szolgáltatásai piacképességére, vagy adott célra való alkalmassága, jogtisztasága, versenyképessége, biztonsága és pontossága vonatkozásában. Ügyfelünk a jelen dokumentumot és a benne foglalt információkat a saját felelősségére használja, és teljes mértékben felelősséget vállal a jelen dokumentum és a benne foglalt információk használatából eredő következményekért, esetleges veszteségekért. A jelen dokumentum vagy a benne foglalt információk felhasználásával kapcsolatos bármilyen közvetlen, közvetett, következményes, járulékos, büntető, illetve bármilyen egyéb kárért – akár szerződéses, jogszabály szerinti vagy szerződésen kívüli károkozás (pl. gondatlanság) következménye – a Deloitte Kft. nem vonható felelősségre. Ha a fenti rendelkezések bármelyike bármilyen okból nem érvényesíthető, a többi rendelkezés továbbra is hatályban marad és alkalmazandó.

A Deloitte név a Deloitte Touche Tohmatsu svájci "Verein" és tagvállalatainak hálózatára utal, melyek mindegyike önálló, egymástól elkülönülő jogi személy. A Deloitte Touche Tohmatsu és tagvállalatai jogi struktúrájának részletes bemutatását a következő link alatt találja: www.deloitte.com/about. A Deloitte Magyarország jogi struktúrájának részletes bemutatását a következő link alatt találja: www.deloitte.com/hu/magunkrol.

Deloitte Könyvvizsgáló és Tanácsadó Kft.
Dózsa György út 84/C
1068 Budapest
Tel: (1) 428 68 00
Fax: (1) 428 68 01

Member of Deloitte Touche Tohmatsu

© 2009 Deloitte Touche Tohmatsu

Minden jog fenntartva.